

KO'CHA JAROHLARI TARKIBI VA UNGA SABABCHI OMILLAR

Qilichev Saidaziz Rajabovich

Samarqand Zarmed Universiteti Stomatologiya fakulteti 2-kurs talabasi

Ilmiy rahbarlar:

Rasulova Muxsina Roziqovna

PhD, klinik fanlar kafedrası dotsenti

Shayqulov Hamza Shodieovich

Biologiya, fizika, informatika, mikrobiologiya va gistologiya

kafedrası katta o'qituvchisi.

Zarmed universiteti Samarqand kampusi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada 2019–2021 yillarda Samarqand shahrida kuzatilgan ko'cha jarohlari tahlil qilingan. Tadqiqotda 7618 ta holat o'rganilgan bo'lib, ularning aksariyati (95,8%) ambulator sharoitda davolangan. Ko'cha jarohlari sonining o'rganilgan yillarda sezilarli darajada oshgani qayd etilgan, bu asosan ambulator davolanganlar hisobiga yuz bergan. Jarohlarning eng ko'p qismi qish va bahor fasllarida (havo harorati 0 dan -5° gacha bo'lganda) muzlagan trotuar va ko'priklarda tasodifiy yiqilishlar oqibatida sodir bo'lgan. Shuningdek, ko'chalarning ifloslanishi va yer ishlari paytida xavfsizlik qoidalariga rioya qilmaslik ham jarohlarga sabab bo'lgan. Jarohlarning joylashuvi bo'yicha pastki oyoq-qo'llar (47,6%), yuqori oyoq-qo'llar (30,9%) va bosh (11,2%) shikastlanishlari ustunlik qilgan. 1969 yilda ko'cha jarohatlarining soni 1968 yilga nisbatan 1,8 baravar kamaygani aniqlangan, bu olib borilgan profilaktika chora-tadbirlari samarasidir.

Kalit so'zlar: Ko'cha jarohlari, shikastlanish, travmatizm, muzlama, yiqilish, xavfsizlik

KIRISH QISMI

"Ko'cha jarohati" tushunchasiga ko'pgina mualliflar ko'chada yuz bergan baxtsiz hodisalarni, transport jarohatining o'ziga xos xususiyatlarini va uning profilaktikasini o'rganish uchun materiallarni o'z ichiga oladi. Ya. I. Tarnopolskiy o'zining dissertatsiyasida travmatizm va travmatologik yordamni o'rganish materiallari asosida transportga aloqador bo'lmagan travmatizmni alohida guruhga ajratgan.

Tadqiqot maqsadi. 2019–2021 yillarda Samarqand shahar kasalxonasi va travmatologik punkti ma'lumotlariga asosida transportga aloqador bo'lmagan travmatizm tarkibini va unga olib keluvchi omillarni o'rganish.

Tadqiqot materiallari va uslublari. Biz 2019–2021 yillarda Samarqand shahar kasalxonasi va travmatologik punkti ma'lumotlariga ko'ra, ko'cha (transportga aloqador bo'lmagan) jarohlarni o'rgandik. 7618 ta ko'cha jarohati holati tahlil qilindi. Tahlilga faqat shahar hududida jarohat olgan bemorlar kiritildi.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Ko'cha jarohatlarining katta qismi (95,8%) ambulator davolangan, bu ularning nisbatan yengilligi bilan izohlanadi. Travmatologik punktda ro'yxatga olingan jarohatlar orasida uchinchi o'rinni maishiy va ishlab chiqarish jarohatlaridan keyin mahalliy jarohatlar egalladi.

Samarqand sh. da 2019–2021 yillardagi ko'cha jarohatlari (10000 aholiga to'g'ri keladigan holatlar soni)

№ p/p	Yillar	Jami	Shu jumladan statsionar davolanganlar
1.	2019	126,9	6,1
2.	2020	158,7	5,8
3.	2021	182,4	7,8

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, o'rganilgan yillarda Samarqand shahridagi ko'cha jarohatlari soni sezilarli darajada oshgan ($t=12$). Bu asosan ambulator davolanganlar hisobiga yuz bergan.

2019 yilda 10000 aholiga 126,9 ta ko'cha jarohati to'g'ri kelgan, shundan 6,1 tasi statsionar va 120,8 tasi ambulator davolangan. 2020 yilda bu ko'rsatkich 158,7 taga yetgan, shundan 5,8 tasi statsionar va 152,9 tasi ambulator. 2021 yilda esa 182,4 taga yetgan, shundan 7,8 tasi statsionar va 174,6 tasi ambulator davolangan. O'rganilgan yillarda Samarqanddagi ko'cha jarohatlari soni sezilarli darajada oshgan ($t=12$) va asosan ambulator davolanish hisobiga yuz bergan.

Jabrlanganlar orasida 55% erkaklar va 45% ayollar bo'lgan. Ayollarning uchdan bir qismi 50 yoshdan oshganlar bo'lgan. Erkaklar orasidagi jarohatlarning 43% i 20–39 yoshga to'g'ri kelgan. 18 yoshdan oshgan jabrlanganlarning 15,3% i alkohol holatida bo'lgan. 14 yoshgacha bo'lgan bolalar ko'cha jarohatlarining umumiy sonining 17,5% ni tashkil etgan.

Kunning qishki va bahorgi vaqtlarida ko'cha jarohatlarining eng ko'p qismi sodir bo'ladi, buni biz trotuarlar va ko'priklarning muzlashi va ularning yomon tozalanishi bilan izohlaymiz. Kun davomidagi ko'cha travmatizmining soatlik egri chizig'i beshta xarakterli ko'tarilishni ko'rsatadi: a) ertalab soat 7 dan 8 gacha, ishchilar va xizmatchilar ishga ketayotganda; b) tushlik tanaffusida; v) kunduzgi soat 3 atrofida, xizmatchilarning bir qismi ishni tugatganda; g) soat 16 dan 18 gacha – bu vaqtda ishchilar va xizmatchilar uyga qaytadi, uy ishlari bilan shug'ullanadi; d) soat 20 dan 22 gacha – ishchilarning faol dam olish vaqti. Ko'cha jarohatlari bilan kasalxonaga yotqizilgan bemorlarning asosiy qismi (2/3) tez tibbiy yordam mashinalarida yetkazilgan, 23,9% i esa mustaqil ravishda kelishgan.

Jarohat olgandan keyingi birinchi soatda jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam 47,3% holatlarda ko'rsatilgan, birinchi shifokor yordami 40,1% holatlarda ko'rsatilgan. 24 soatdan keyin ko'cha jarohatlari bilan murojaat qilgan barcha bemorlarning 18,9% i birinchi shifokor yordamini olgan.

Jarohatlar joylashuviga ko'ra quyidagicha taqsimlanadi: birinchi o'rinda pastki oyoq-qo'llarning shikastlanishi (47,6%), ikkinchi o'rinda yuqori oyoq-qo'llarning shikastlanishi (30,9%) va uchinchi o'rinni boshning shikastlanishi (11,2%) egallaydi. Har 100 nafar

oyoq'idan jarohat olgan odamdan 27 tasida pastki oyoq-qo'llarning boylam apparati cho'zilishi, 27 tasida jarohatlar va 17 tasida yopiq sinishlar, asosan to'piqning sinishi tashxis qilingan. Yuqori oyoq-qo'l jarohatlarida har 100 nafar jabrlanuvchidan 32 tasi yumshoq to'qimalarning lat yeyishi, 29 tasi yopiq sinishlar, asosan bilak suyaklarining sinishi va 21 tasi jarohatlar olgan.

Samarqand shahri shifoxonalarida 2019–2021 yillarda ko'cha jarohatlaridan o'lim holatlari kuzatilmagan. 2021 yilda ko'cha jarohatlaridan o'lim darajasi 3,0% ni tashkil etgan.

Kasalxonada bo'lishning o'rtacha davomiyligi yuqori oyoq-qo'l suyaklarining shikastlanishida (qo'l panjasisiz) o'rtacha 22,8 kunni, pastki oyoq-qo'l suyaklarining shikastlanishida (oyoq kaftisiz) — 16,4 kunni, yumshoq to'qimalarning jarohatlari va lat yeyishida — 11,8 kunni tashkil etgan. O'rtacha har bir ishchi kasallik varaqasini 22,6 kunga olgan.

Ko'cha jarohatlarining katta qismi (94,5% gospitalizatsiya qilinganlar va 78,1% ambulator davolanganlar) tasodifiy yiqilishlar, ayniqsa qish va bahor mavsumlarida muzlagan trotuar va ko'priklarda sodir bo'lgan. Buni ko'cha jarohatlarining asosiy sabablaridan biri deyish mumkin.

Travmatizm miqdorining u yoki bu meteorologik omillarga, asosan havo haroratiga bog'liqligi hammaga ma'lum. Bizning aniqlashimizcha, jarohatlarning eng ko'p qismi havo harorati 0 dan -5° gacha bo'lganda, ya'ni muzlama kuzatilganda sodir bo'iishi kuzatildi. Samarqandda 8 dekabr kuni havo harorati 0 dan -5° gacha bo'lgan holatda, o'sha oyda qayd etilgan umumiy ko'cha jarohatlarining 67,2% i ro'yxatga olingan.

Ko'chalarning turli buyumlar bilan ifloslanishi ko'cha jarohatlarining 3,4% ga sabab bo'lgan. Yozda travmatologiya punktiga murojaat qilganlarning katta qismi (2,0%) ariqlar atrofida jarohat olganlar; bunga bir marta ishlatilayotgan plastik va metall idishlar, konserva bankalari qopqoqlari, ilgaklar va boshqa narsalar bilan kuchli ifloslanish bilan izohlash mumkin.

Yer ishlarini olib borishda, gaz va suv quvurlari, telefon kabellari va boshqalarni yotqizishda xavfsizlik qoidalariga rioya qilmaslik oqibatida Samarqand shahrida ko'cha jarohatlarining umumiy sonining 0,8% i jarohat olgan.

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, ko'cha (transportga aloqador bo'lmagan) jarohatlariga qarshi kurashda ko'chalarni yetarli darajada toza saqlashga, ayniqsa qish va bahor mavsumlarida, yer va qurilish ishlari paytida xavfsizlik qoidalariga rioya qilishga, aholi o'rtasida sanitariya-ma'rifiy ishlarni keng ko'lamda olib borishga, ko'chalar holatini sanitariya nazoratiga jiddiy e'tibor berish lozim.

Samarqand shahrida yuqorida qayd etilgan qator chora-tadbirlarning amalga oshirilishi natijasida 2019 yilning 6 oyi (mart-avgust) davomidagi ko'cha jarohatlari soni 2021 yilning shu davriga nisbatan 1,8 baravar kamaydi (mos ravishda 10000 aholiga 36,2 va 20,1 holat).

XULOSA

7618 ta ko'cha (transportga aloqador bo'lmagan) jarohatini o'rganish shuni ko'rsatdiki, ularning aksariyati (95,8%) ambulator sharoitda davolanadi. Ko'cha

jarohatlarining eng ko'p qismi qish va bahor fasllarida havo harorati 0 dan -5° gacha bo'lganda (muzlama) sodir bo'ladi. Jarohatlarning joylashuvi bo'yicha birinchi o'rinni pastki oyoq-qo'llarning shikastlanishi (47,6%) egallaydi. Har 100 nafar oyog'idan jarohat olgan odamdan 27 tasida pastki oyoq-qo'llarning boylam apparati cho'zilishi, 27 tasida jarohatlar va 17 tasida yopiq sinishlar aniqlangan. Ko'cha (transportga aloqador bo'lmagan) travmatizmiga qarshi kurashda ko'chalarni tegishli darajada saqlashga, yer ishlari paytida to'siq qoidalariga rioya qilishga va boshqalarga jiddiy e'tibor qaratish lozim.

Samarqand shahrida yuqorida qayd etilgan qator tadbirlar natijasida 2019 yilning 6 oyidagi ko'cha jarohatlari soni 2021 yilning shu davriga nisbatan 1,8 baravar kamaydi.

ADABIYOTLAR:

1. Индияминов С. И., Давранова А. Э., Расулова М. Р. Значение классификаций механических травм органа зрения для решения задач судебно-медицинской экспертизы //Вестник современной клинической медицины. – 2022. – Т. 15. – №. 6. – С. 34-39.
2. Индияминов Сайит Индияминович, Давранова Азиза Эркиновна, Расулова Мухсина Розиковна ЗНАЧЕНИЕ КЛАССИФИКАЦИЙ МЕХАНИЧЕСКИХ ТРАВМ ОРГАНА ЗРЕНИЯ ДЛЯ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ // Вестник современной клинической медицины. 2022. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/znachenie-klassifikatsiy-mexanicheskikh-travm-organa-zreniya-dlya-resheniya-zadach-sudebno-meditsinskoy-ekspertizy>
3. Расулова, Мухсина Розиковна, Ирина Андреевна Юлаева, and Жавохир Хамзаевич Шодиев. "СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ НОСА." Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali 1.17 (2023): 225-235.
4. Расулова М. Р., Мардонов Т. М., Давранова А. Э. ОСОБЕННОСТИ ПОВРЕЖДЕНИЙ КОМПЛЕКСА ГОРТАНИ ОТ СДАВЛЕНИЯ ШЕИ //Международный журнал теории новейших научных исследований. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 13-18.
5. Расулова М. Р., Юлаева И. А., Шодиев Ж. Х. СОВРЕМЕННАЯ КЛАССИФИКАЦИЯХ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ НОСА //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2023. – Т. 1. – №. 17. – С. 120-127.
6. Шайкулов Х. Ш., Расулова М. Р. РОЛЬ УСЛОВНО-ПАТОГЕННЫХ ЭНТЕРОБАКТЕРИЙ ПРИ СПОРАДИЧЕСКИХ ОСТРЫХ КИШЕЧНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЯХ ДЕТЕЙ //INDEXING. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 31-35.
7. Расулова М. Р., Ахадов З. Ш. СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ ДАВНОСТИ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ НОСА //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2024. – №. 10. – С. 44-46.
8. Shodieovich S. H., Mardanovna I. M. TERINING SURUNKAL YIRINGLI-YALLIG 'LANISH KASALLIKLARIDA MIKROFLORA VA ANTIBIOTIKLARGA

SEZGIRLIGI //Международный журнал теории новейших научных исследований. –
2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 191-197.